

Załącznik do uchwały Rady Pedagogicznej Przedszkola nr 189 w Poznaniu.

INNOWACJA PEDAGOGICZNA *organizacyjno-metodyczna*

Autorzy:

Katarzyna Raciniewska

Renata Żabko

Temat innowacji:

SENSOSPRAWKI – ZABAWY STYMULUJĄCE ZMYŚŁY

„Nihil est in intellectu quin prius fuerit in sensu”/
„Nie ma nic w umyśle, czego by przedtem nie było w zmysłach”
[Arystoteles]

Nazwa instytucji: Przedszkole nr 189

Autor: Katarzyna Raciniewska, Renata Żabko

Temat: „*SensoSprawki - zabawy stymulujące zmysły*”

Przedmiot: wychowanie przedszkolne

Rodzaj innowacji: *organizacyjno-metodyczna*

Data wprowadzenia: 02.09.2019 r.

Data zakończenia: 29.05.2020 r.

Zakres innowacji:

Adresatami innowacji są uczniowie trzech grup przedszkolnych (3-latki, 4-latki oraz 5- i 6-latki). Czas realizacji innowacji obejmuje okres od początku września 2019 r. do końca maja 2020 r., z możliwością jej kontynuowania w następnym roku szkolnym.

Zajęcia innowacyjne odbywać się będą w ramach czasu przeznaczanego na swobodną zabawę oraz w trakcie zorganizowanych zajęć dydaktycznych raz w miesiącu.

Niniejsza innowacja ma na celu szerzenie idei rozwoju wielozmysłowego z wykorzystaniem zabaw sensorycznych, manipulacyjnych, konstrukcyjnych, badawczych, dydaktycznych i rytmiczno-ruchowych. Ma ona zachęcać i motywować uczniów do podejmowania różnorodnej aktywności własnej, w której inicjatywa i własna pomysłowość odgrywa istotną rolę. Ma ona umożliwiać dziecku działanie, a przez to zdobywanie doświadczenia, wiedzy oraz umiejętności.

Motywacja wprowadzenia innowacji:

Innowacja „*SensoSprawki - zabawy stymulujące zmysły*” jest naszą odpowiedzią na coraz częściej pojawiające się wśród dzieci problemy behawioralne, społeczne i emocjonalne, które mogą być przyczyną nieukształtowania dostatecznie mocnej bazy sensorycznej. Wprowadzenie niniejszej innowacji ma przyczynić się do lepszego rozwoju intelektualnego, ruchowego i emocjonalno-społecznego oraz rozwijać dziecięce zainteresowania światem, jak również kreatywność małego dziecka. Innowacja „*SensoSprawki - zabawy stymulujące zmysły*” wychodzi naprzeciw wymogom edukacyjnym zawartym w aktualnej podstawie programowej wychowania przedszkolnego.

Na podstawie wieloletnich obserwacji oraz przeprowadzonych diagnoz w pracy w Przedszkolu nr 189 zauważyliśmy, że uczniom najbardziej brakuje przestrzeni i warunków na aktywność własną, która pozwalałaby na doświadczanie, eksperymentowanie, tworzenie oraz rozbudzanie kreatywności. Dzieci powinny mieć możliwość działania oraz powtarzania tego

działania, aby ich ciekawość poznawcza została zaspokojona. Nauczyciel w tym działaniu powinien spełniać rolę wspierającą, obserwować i zachęcać do niego. Nie powinien wyręczać w działaniu, lecz organizować w taki sposób przestrzeń, warunki oraz zajęcia, by stworzyć możliwości wyjaśniania działań, zjawisk oraz rozumienia rzeczy. Dając dzieciom czas na działanie, manipulację oraz dostarczając różnorodnych bodźców wspomagających integrację zmysłów, nauczyciel przyczyni się do tak istotnego harmonijnego rozwoju dzieci. Dlatego też główną przyczyną opracowania naszej innowacji była potrzeba stworzenia miejsc, kątek sensoryczno-manipulacyjnych, które będą stymulować percepcję dotykową, wzrokową, słuchową, rozwijać umiejętności motoryczne, wspomagać rozwój mowy, aktywizować komunikację, a także rozwijać zainteresowania światem oraz kreatywność dzieci.

Mamy nadzieję, że nasza innowacja przyczyni się do kompensacji zaburzonych funkcji zmysłowych i zniwelowanie problemów społecznych, emocjonalnych ruchowych lub funkcjonalnych. Jednocześnie, dla dzieci rozwijających się prawidłowo, usprawni funkcję integracji sensorycznej i rozwój psychoruchowy.

Opis innowacji:

I. Wstęp

„Trzeba zetknąć się z rzeczywistością, aby coś o niej wiedzieć, umysł zaś może się z nią zetknąć jedynie przez zmysły”.

Otoczający nas świat kryje w sobie wiele tajemnic i nieustannie nas zadziwia. Każdego dnia mamy styczność z wieloma zjawiskami i rzeczami. Zmysły pomagają nam go doświadczać. Mózg odbiera, rozpoznaje, segreguje, interpretuje i integruje informacje docierające poprzez poszczególne zmysły z wcześniejszymi doświadczeniami. Dzięki temu tworzą się reakcje adaptacyjne. Proces wytwarzania się integracji sensorycznej rozpoczyna się już w życiu płodowym, ale jego największa intensywność przypada na 3. do 7. rok życia – czas pobytu dziecka w przedszkolu.

Już Arystoteles wskazywał, że „Wiedza rozumowa jest celem, natomiast wiedza zmysłowa jest niezastąpionym początkiem i podstawą”. Większość z nas rodzi się z umiejętnością odbierania informacji pochodzących ze zmysłów i swobodnego organizowania ich w odpowiednie reakcje na poziomie fizjologicznym i na poziomie zachowania (Miller L. J., 2016, s. 41). Co jednak, gdy ta umiejętność zostanie zaburzona? Kiedy sygnały ze zmysłów nie będą przetwarzane na właściwe reakcje organizmu. Codzienne sytuacje i aktywności zostaną zakłócone, a reakcje i zachowanie staną się nietypowe. Dzieci z zaburzonym przetwarzaniem

sensorycznym będą miały problemy z uwagą, emocjami, problemy motoryczne oraz trudnością z organizacją. Następstwem tego mogą być kolejne utrudnienia jak ograniczony udział w życiu społecznym, kłopoty z samoregulacją i obniżona samoocena (Miller L. J., 2016, s. 40-41). Zaburzenia przetwarzania sensorycznego pozbawiając dzieci doświadczeń, które są im potrzebne do nauki i prawidłowego rozwoju.

Wychodząc naprzeciw potrzebą edukacyjnym dzieci oraz naturalnej potrzebie zaspokajania ciekawości światem opracowałyśmy program innowacji pedagogicznej organizacyjno-metodycznej „SensoSprawki - zabawy stymulujące zmysły”. Zadaniem tego programu jest dostarczenie dziecku poprzez zabawę różnorodnych bodźców wspomagających integrację sensoryczną, by usprawnić rozwój psychoruchowy dzieci. Wprowadzana innowacja nie stanowi formy terapii dla dzieci z zaburzeniami przetwarzania integracji sensorycznej, a jest jedynie jej elementem wspierającym.

II. Założenia ogólne

1. Innowacja skierowana jest do uczniów grup przedszkolnych w wieku 4-, 5- i 6-lat.
2. Główne założenia pracy na innowacyjnych zajęciach:
 - Wykorzystanie kącików sensoryczno-manipulacyjnych dla rozbudzania aktywności własnej dzieci oraz dostarczenia dziecku różnorodnych bodźców wspomagających integrację sensoryczną
 - Zapoznanie z narządami zmysłów i wyjaśnianie dzieciom znaczenia zmysłów u ludzi, jak również u zwierząt
 - Stwarzanie i dostarczanie sytuacji edukacyjnych, dostarczających optymalną ilość kontrolowanych wrażeń dotykowych, słuchowych, wzrokowych, węchowych, przedsionkowych i propriocepcyjnych.
 - Wdrożenie podczas procesu edukacyjnego różnorodnych, nowatorskich metod pracy, które nastawione są na wielostronne nauczanie dzieci.

III. Cele innowacji

Cele główne:

- usprawnianie funkcji integracji sensorycznej
- wzmocnienie procesów nerwowych, odpowiedzialnych za określone umiejętności
- lepszy rozwój intelektualny, ruchowy i emocjonalno-społeczny
- rozwijanie dziecięcego zainteresowania światem, jak również kreatywność, chęć

eksperymentowania, doświadczania i tworzenia

Cele szczegółowe:

- lepszy rozwój psychoruchowy dzieci
- poprawa koordynacji ruchowej i zmysłu równowagi
- poprawa zdolności koncentracji, skupienia uwagi na jednej czynności przez dłuższy czas
- zmniejszenie lub wyeliminowanie negatywnych reakcji na bodźce sensoryczne
- lepsza integracja i porządkowanie bodźców płynących ze świata zewnętrznego
- zapoznanie z właściwościami przedmiotów poprzez angażowanie spostrzeżeń zmysłowych
- kontrola panowania nad własnym ciałem
- rozbudzanie wyobraźni i kreatywności dzieci oraz wyzwalać pomysłowości
- doskonalenie sprawności manualnej i rozwoju spostrzegawczo-ruchowego
- zachęcanie do wnioskowania, dokonywania analizy i syntezy wiedzy
- stwarzanie możliwości aktywnego działania

IV. Metody i formy

Nauczyciele biorący udział w realizacji innowacji „SensoSprawki - zabawy stymulujące zmysły” będą realizować następujące zadania:

- zorganizowanie w salach kąpoków sensoryczno-manipulacyjnych
- raz w miesiącu przeprowadzają zajęcia dydaktyczne wynikające z harmonogramu innowacji
- w trakcie zajęć korzystają z wybranych, nowatorskich metod pracy i form pracy dostosowanych do możliwości i wieku dzieci.

METODY PRACY:

- metody czynne (oparte na działaniu):
 - samodzielnych doświadczeń
 - kierowania własną działalnością dziecięcego
 - metoda zadań stawianych dziecku
 - metoda ćwiczeń
- metody oglądowe (obserwacje, demonstracje itp.)
- metody słowne (instrukcje, rozmowy, sposoby społecznego porozumienia itp.)
- metody aktywizujące (projekt, burza mózgów, burza pytań, gry dydaktyczne, stacje zadaniowe, drama, mapa mentalna itp.)

- metoda pedagogiki zabawy PSPA Klanza
- elementy metody E. Gruszczyk-Kolczyńskiej, E. Zielińskiej - „Dziecięca matematyka”
- elementy Metody Dobrego Startu M. Bogdanowicz
- elementy metody IS
- metoda improwizacji ruchowej R. Labana (gimnastyki ekspresyjnej/twórczej)
- elementy metody ruchu rozwijającego W. Sherborne
- metoda Kniessów
- metoda C. Orffa
- metoda P. Dennisona (kinezylogia edukacyjna)
- muzykoterapia
- bajkoterapia
- sensoplastyka
- metoda aktywności badawczej

FORMY PRACY:

- indywidualna
- zespołowa
- zbiorowa
- aktywność własna dzieci
- aktywność zorganizowana przy nie wielkim udziale nauczyciela

FORMY AKTYWNOŚCI DZIECI:

- zabawowa
- zadaniowa
- badawcza
- twórcza

V. Korzyści wdrożenia innowacji

Uczniowie:

- ✓ Zdobywają wiedzę w sposób kreatywny, gdyż aktywność własna dziecka umożliwia działanie, a przez to zdobywanie własnych doświadczeń, wiedzy oraz umiejętności. Zabawy sensoryczno-manipulacyjne zaspokoją potrzebę działania i będą jednocześnie przyjemnością.
- ✓ Wykorzystują możliwości jakie dają zabawy manipulacyjne i konstrukcyjne. Dzięki czemu mogą rozwijać swoje umiejętności motoryczne, intelektualne, językowe,

społeczne i emocjonalne.

- ✓ Doświadczają możliwości tworzenia w trakcie zabaw konstrukcyjnych, sensoplastycznych. W trakcie takich zabaw pobudzają wyobraźnię, rozbudzają kreatywność, wyzwalają pomysłowość, doskonaląc jednocześnie skupienie uwagi, obserwację, sprawność manualną i spostrzegawczość wzrokowo-ruchową.
- ✓ Mają możliwość wielozmysłowego doświadczania rzeczywistości i rozwoju prawidłowej integracji sensorycznej. Pozwala, to dziecku reagować w sposób adekwatny do sytuacji, sprawia, że dla dziecka świat staje się ciekawy, przyciąga je, a nie odpycha i przeraża.

Nauczyciel:

- ✓ Wykorzystuje naturalną potrzebę dzieci zaspokajania ciekawości światem.
- ✓ Może pobudzać, stymulować, zachęcać i ukierunkowywać aktywność dzieci.
- ✓ Jest obserwatorem, który wspiera dziecko w działaniu. Stwarza możliwości samodzielnego dochodzenia do wiedzy i umiejętności, jednocześnie dając sposobność wyjaśniania zjawisk, rzeczy, które rodzą się z wielozmysłowego poznawania świata.

VI. Założenia innowacji

Program innowacji zawiera treści zgodne z nową podstawą programową wychowania przedszkolnego, które wynikają z realizacji zadań przedszkola zawartych w tejże podstawie.

Opracowana przez nas innowacja „SensoSprawki – zabawy stymulujące zmysły” realizowana będzie w roku szkolnym 2019/2020. Harmonogram działań innowacyjnych zawiera propozycje różnorodnych form do realizacji przez nauczycielki oraz dzieci z różnych grup wiekowych. Objęte jej oddziaływaniem zostaną dzieci z trzech oddziałów: 3- latki, 4 - latki oraz 5- i 6- latki. Kierunek i przebieg zajęć innowacyjnych, uwzględniając jednocześnie możliwości rozwojowe oraz wiek dzieci, planować i inicjować będą autorki innowacji oraz pozostali nauczyciele biorący w niej udział. Innowacja przewiduje wykorzystanie różnorodnych, nowatorskich metod nastawionych na manipulowanie, odkrywanie, poszukiwanie, tworzenie i działanie przez dziecko, ze szczególnym zwróceniem uwagi na stymulowanie zmysłów.

Głównym założeniem innowacji jest stworzenie kącików sensoryczno-manipulacyjnych dla rozbudzania aktywności własnej dzieci oraz dostarczenia dziecku różnorodnych bodźców wspomagających integrację sensoryczną. Z kącików dzieci będą mogły korzystać podczas zabawy swobodnej. Oprócz tego nauczyciel będzie przeprowadzał raz w miesiącu zajęcia dydaktyczne zgodnie tematyką harmonogramu innowacji. Na zajęciach tych nauczyciele będą

wykorzystywać wybrane nowatorskie metody pracy oraz gromadzone w kącikach sensoryczno-manipulacyjnych środki dydaktyczne. Tematyka zajęć będzie związana z wybranymi zmysłami. Jednocześnie nauczyciele konstruując plany dydaktyczno-wychowawcze i organizując zajęcia dydaktyczne w danym miesiącu, będą tak dobierać treści i metody pracy, żeby dostarczać różnorodnych bodźców wspomagających integrację określonego zmysłu. Działania takie będą miały na celu stwarzanie i dostarczanie sytuacji edukacyjnych, dostarczających i optymalną ilość kontrolowanych wrażeń dotykowych, słuchowych, wzrokowych, węchowych, przedsionkowych i propriocepcyjnych.

Nauczyciele prowadzący innowacje muszą pamiętać, że obowiązuje w niej zasada nauki przez zabawę oraz aktywizowanie działań uczniów. Tak więc na zajęciach będzie dominować forma obejmująca:

- zabawy twórcze,
- zabawy inscenizacyjne,
- zabawy twórczej ekspresji ruchowej,
- zabawy sensoryczne,
- zabawy manipulacyjne,
- zabawy konstrukcyjne,
- zabawy aktywizujące,
- zabawy badawcze.

Dla efektywnej realizacji zadań zawartych w innowacji niezbędna jest stała, odpowiedzialna i ścisła współpraca przedszkola i środowiska rodzinnego dzieci. Dlatego ważne jest zachęcenie rodziców do wsparcia nas w realizacji planowanych działań (pomoc w realizacji kącików, prowadzenie ciekawych zajęć badawczych, doświadczeń, eksperymentów, obserwacji itp.).

Wspieranie aktywności dziecka, podnoszącej poziom integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych, opierać się będzie na realizacji określonych treści.

Przewidziano realizację następującej tematyki:

1. Dotykowe labirynty - zmysł dotyku
2. Widzę coś! - zmysł wzroku
3. W świecie dźwięków – zmysł słuchu
4. Ble! To mi nie smakuje – zmysł smaku
5. Co tak pachnie? - zmysł węchu
6. Ja i moje ciało w ruchu – zmysł propriocepcji
7. Na jednej nodze – zmysł przedsionkowy

8. Moje odczucia – zmysł interoceptywny
9. Przedszkolaku! Wąchaj, patrz, dotykaj, smakuj! – zabawy wspomagające integrację sensoryczną

VII. Ewaluacja

W celu uzyskania informacji zwrotnej nauczyciel przeprowadzi:

- obserwację uczniów podczas zajęć,
- rozmowy i wywiady indywidualne lub grupowe z uczniami,
- rozmowy z rodzicami oraz ich opinie jako współuczestników innowacji
- ankietę ewaluacyjną
- wymianę doświadczeń podczas rozmów i spotkań z pozostałymi nauczycielami
- opinię dyrektora placówki.

Szczegółowa analiza wyników ankiety, przeprowadzonych rozmów oraz wyników klasyfikacji pozwoli ocenić stopień realizacji zamierzonych celów. Działania te pomogą wyciągnąć wnioski, zaplanować pracę i ewentualnie zmodyfikować metody pracy. Podjęta zostanie także decyzja o ewentualnej kontynuacji innowacji w tych grupach, jak również możliwość jej rozszerzenia na inne grupy. Wszystkie wyniki i uwagi zostaną opracowane w sprawozdaniu oraz udostępnione dyrektorowi placówki.

VIII. Spodziewane efekty

Wpływ na uczniów:

- ✓ Usprawnianie funkcji integracji sensorycznej
- ✓ Lepszy rozwój psychoruchowy dzieci
- ✓ Poprawa koordynacji ruchowej i zmysłu równowagi
- ✓ Poprawa zdolności koncentracji i skupienia uwagi
- ✓ Zmniejszenie nadpobudliwości ruchowej
- ✓ Poprawa komunikacji swoich potrzeb i nawiązywanie interakcji z otoczeniem

Wpływ na pracę placówki:

- ✓ Podnoszenie jakości pracy szkoły poprzez podnoszenie jakości podejmowanych działań edukacyjnych
- ✓ Rozwój bazy dydaktycznej oraz metod i form pracy
- ✓ Uatrakcyjnienie i efektywne zagospodarowanie czasu pobytu dzieci w przedszkolu
- ✓ Indywidualizacja nauczania – podnoszenie wyników edukacyjnych uczniów

IX. Procedura wdrożenia innowacji

1. Rada pedagogiczna podejmuje uchwałę w sprawie wprowadzenia innowacji po uprzednim uzyskaniu:
 - a) zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji,
 - b) pisemnej zgody autorów innowacji na jej prowadzenie w placówce w przypadku gdy założenia innowacji nie były wcześniej publikowane,
 - c) opinii rady pedagogicznej (przy wcześniejszym zasięgnięciu opinii rady rodziców)
2. Innowacja, której wprowadzenie uchwała rada pedagogiczna powinna spełniać określone warunki dotyczące:
 - a) określenia jej rodzaju,
 - b) ustalenia zakresu,
 - c) przedstawienia motywacji wprowadzenia i oczekiwań z nią związanych,
 - d) przedstawienia założeń (treści innowacji),
 - e) ewaluacji.
3. Podjęta uchwała rady pedagogicznej wraz z opisem zasad innowacji oraz opinią rady pedagogicznej i zgodą autorów dyrektor placówki dopuszcza do realizacji w przedszkolu, nadając jej numer w rejestrze innowacji pedagogicznych.
4. Jeżeli innowacja wymaga przyznania przedszkolu dodatkowych środków należy uzyskać pisemną zgodę organu prowadzącego na finansowanie planowanych działań.
5. Kopię pisemnej zgody organu prowadzącego należy załączyć do dokumentacji związanej z innowacją.

Bibliografia:

1. Cieszyńska J., Korendo M., „Wczesna interwencja terapeutyczna. Stymulacja rozwoju dziecka od noworodka do 6. roku życia”, Wyd. Edukacyjne, Kraków 2007.
2. Cytowska B., Winczura B. (red.), „Wczesna interwencja i wspomaganie rozwoju małego dziecka”, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2011, wydanie III.
3. Goddard Blythe S., „Harmonijny rozwój dziecka”, Wyd. Świat Książki, Warszawa 2010.
4. Jąder M., „Techniki plastyczne rozwijające wyobraźnię”, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, wydanie III.
5. Miller L. J., „Dzieci w świecie doznań. Jak pomóc dzieciom z zaburzeniami przetwarzania sensorycznego?”, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2016., wydanie I.
6. Odowska-Szlachcic B., „Metoda integracji sensorycznej we wspomaganie rozwoju mowy u dzieci z uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego”, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2010, wydanie II.
7. Odowska-Szlachcic B., „Terapia integracji sensorycznej. Ćwiczenia usprawniające bazowe układy zmysłowe i korygujące zaburzenia planowania motorycznego”, Zeszyt 1, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2011, wydanie II.
8. Odowska-Szlachcic B., Mierzejewska B., „Wzrok i słuch – zmysły wiodące w uczeniu się w

- aspekcie integracji sensorycznej”, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2013.
9. Okoń W., „Zabawa a rzeczywistość”, Wyd. „Żak”, Warszawa 1995.
 10. Przetacznikowa M., Makiełło-Jarża G., „Psychologia wychowawcza, społeczna i kliniczna”, WSiP, Warszawa 1977, wydanie I.
 11. Stańdo J., Szałowska-Murmyło M., „Metody aktywizujące w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej” [online], Wyd. ORE, Warszawa 2017.
[Dostęp 15.05.2019] Dostępny w Internecie: <https://www.ore.edu.pl/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=16203>
 12. Wojciechowska J., Kazek B. (red.), „Zmysły w komunikacji. Mowa i jej ukierunkowania”, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2017, wydanie I.

Akty prawne:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i 761)
- Rozporządzenie MEN z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017 poz. 356)
- Rozporządzenie MENiS z 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Dz. U. Z 2002 r. Nr 56, poz. 506 ze zm.; Dz. U. 2017 poz. 60).

Witryny Internetowe:

- Stosunki międzynarodowe: serwis poświęcony różnym dziedzinom wiedzy [online], [Dostęp: 17.05.2019], Dostępny w Internecie: <http://stosunki-miedzynarodowe.pl/filozofia/794-arystoteles-zycie-filozofia-tworczosc>
- Ministerstwo Edukacji Narodowej: serwis polskiego rządu [online], [Dostęp: 14.05.2019], Dostępny w Internecie: <https://www.gov.pl/web/edukacja>
- Zdrowie w Twoich rękach – Medonet: serwis o zdrowiu, chorobach i profilaktyce, [online], [Dostęp: 14.05.2019], Dostępny w Internecie: <http://www.medonet.pl/t/integracja-sensoryczna/29391>, <http://www.medonet.pl/zdrowie,terapia-sensoryczna---wskazania--przebieg--efekty,artykul,1730873.html>
- O.pl: Polski Portal Kultury informuje o najważniejszych wydarzeniach kulturalnych, wspiera ochronę tradycji, aktywnie uczestniczy w promocji kultury i kształtowaniu opinii publicznej [online], [Dostęp: 17.05.2019], Dostępny w Internecie: <http://cytaty.o.pl/arystoteles-nie-ma-nic-w-umysle/>